

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ที่ใช้วิธีวิจัยแบบสำรวจ (Survey research) โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคม ความสามารถในการดูแลตนเอง และภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จากการสำรวจผู้สูงอายุในชุมชนแขวงรองเมืองของผู้วิจัย และคณะ วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2539 ถึงวันที่15 เมษายน พ.ศ.2539 มีจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด 570 คน จาก 424 ครัวเรือน ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดคุณสมบัติประชากรไว้ดังนี้

1. เป็นผู้สูงอายุ ทั้งชาย และหญิงที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป
2. เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในแขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
3. ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้
4. เข้าใจภาษาและสื่อสารได้ชัดเจน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้วิธีการเลือกและสุ่มตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มแบบแบ่งพวกหรือชั้น (Stratified random sampling) เนื่องจากพื้นที่แขวงรองเมืองมีการแบ่งเป็นถนนและซอยเล็ก ๆ มากมาย จึงได้แบ่งพื้นที่ทั้งหมดของแขวงรองเมืองออกเป็น 6 ส่วน โดยมีถนนเป็นเส้นแบ่งเขต ทิศเหนือติดกับคลองแสนแสบ ทิศใต้ติดกับถนนพระราม 4 ทิศตะวันออกติดกับแขวงวังใหม่ ทิศตะวันตกติดกับสถานีรถไฟหัวลำโพง (ดูจากภาคผนวก ค) ได้จำนวนประชากรสูงอายุในแต่ละส่วน ดังแสดงในตารางที่ 1

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยคำนึงถึงสัดส่วน การประมาณขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดได้ว่า ถ้ามีประชากรมีจำนวนเป็นร้อยให้ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 25 ของประชากร (ประคอง กรรณสูตร อ้างถึงใน ยุวดี ฤาชา และคณะ, 2537: 84) กล่าวคือประชากรมีจำนวนระหว่าง 100 - 999 คนให้พิจารณาใช้เกณฑ์นี้ได้ เนื่องจากประชากรสูงอายุแขวงรองเมืองจากการสำรวจมีจำนวน 570 คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 143 คน จากนั้นทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้การจับฉลากแบบไม่แทนที่ (Sample without replacement) จากบ้านเลขที่ที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ที่แบ่งไว้ 6 ส่วนจากการสำรวจข้อมูลของผู้วิจัยและคณะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตาราง : การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสูงอายุ		กลุ่มตัวอย่าง	
ส่วนที่ 1	186 คน	ส่วนที่ 1	47 คน
ส่วนที่ 2	133 คน	ส่วนที่ 2	33 คน
ส่วนที่ 3	84 คน	ส่วนที่ 3	21 คน
ส่วนที่ 4	37 คน	ส่วนที่ 4	9 คน
ส่วนที่ 5	64 คน	ส่วนที่ 5	16 คน
ส่วนที่ 6	66 คน	ส่วนที่ 6	17 คน
รวม	570 คน	รวม	143 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้แบ่งเป็น 2 ชุด ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 แรงสนับสนุนทางสังคม

ส่วนที่ 3 ความสามารถในการดูแลตนเอง

2. แบบประเมินสุขภาพผู้สูงอายุ

ลักษณะและการสร้างเครื่องมือวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ประกอบด้วยชุดของข้อคำถาม 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามจำนวน 5 ข้อเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย และการเจ็บป่วยในช่วงปีที่ผ่านมา

ส่วนที่ 2 แรงสนับสนุนทางสังคม เป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้แรงสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ โดยมีการสร้างดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาจากแบบสอบถามแหล่งประโยชน์ส่วนบุคคลตอนที่ 2 ของ แบรินด์และไวเนอร์ท์ ซึ่ง จิรภา หงษ์ตระกูล(2532) เป็นผู้แปล และสุทธิศรี ตระกูลสิทธิโชค (2535) นำมาปรับใช้ในผู้สูงอายุประกอบด้วยข้อคำถาม ในด้านต่างๆ จำนวน 25 ข้อตามแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของไวส์ ดังนี้

- 1) ความใกล้ชิดผูกพัน
- 2) การรับรู้คุณค่าในตนเอง
- 3) การรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
- 4) การได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ
- 5) การช่วยเหลือผู้อื่น

2. ยกร่างแบบวัดแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุ ทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับมาตราส่วนประเมินค่าจาก 7 ระดับ เป็น 3 ระดับ เพื่อให้เหมาะสมในการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ

3. นำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุแขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรในการวิจัย จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ .90

ลักษณะของแบบวัดส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 3 ระดับ เป็นข้อความที่ถามถึงความรู้สึกในทางบวก การพิจารณาความหมายมีดังนี้

เห็นด้วยมาก	ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่ได้รับเกือบตลอดเวลา	ให้ 3 คะแนน
เห็นด้วยบ้าง	ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่ได้รับอยู่บ้างเป็นบางครั้ง	ให้ 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ข้อความนั้นไม่ตรงกับสิ่งที่ได้รับ	ให้ 1 คะแนน

ส่วนที่ 3 ความสามารถในการดูแลตนเอง เป็นข้อคำถามที่ใช้ประเมินการปฏิบัติการดูแลตนเองในกิจกรรมที่ผู้สูงอายุกระทำ เพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นในการดำรงชีวิต คงไว้ซึ่งสุขภาพ สวัสดิภาพ และความผาสุกในชีวิต มีการสร้างดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาแบบวัดความสามารถดูแลตนเอง ซึ่งนิรนาท วิทโยชคกิติคุณ (2534) ได้นำมาปรับใช้กับผู้สูงอายุโดยศึกษาจาก The Appraisal Self-Care Agency Scale ของEversและคณะ (1985)

2. ยกร่างแบบวัดความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ นำไปตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับมาตราส่วนประเมินค่า จาก 5 ระดับ เป็น 3 ระดับ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจคำตอบจากการสัมภาษณ์ได้ดีขึ้น

3. นำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สูงอายุแขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน หาความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค เท่ากับ 0.91

ลักษณะแบบวัดส่วนที่ 3 เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ประกอบด้วย ข้อคำถามด้านบวก การพิจารณาความหมายและเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เป็นจริงมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงมาก ให้ 3 คะแนน

เป็นจริงบ้าง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงบางส่วน ให้ 2 คะแนน

ไม่เป็นจริง หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริง ให้ 1 คะแนน

2. แบบประเมินภาวะสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นแบบตรวจร่างกายของผู้สูงอายุโดยการ สัมภาษณ์ การสังเกต หรือการตรวจสอบ ในด้านโครงสร้างและการทำหน้าที่ทุกระบบร่างกายของผู้สูงอายุ ซึ่งประนอม โอทกานนท์ ,จิราพร เกศพิชญวัฒนา (2537) ได้จัดสร้างและปรับปรุงแก้ไขนำไปใช้ในกลุ่มผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุ จากการหาค่าความสัมพันธ์แบบเพียร์สันได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96 เป็นเครื่องมือที่มีความละเอียดครอบคลุมเหมาะในการประเมินสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุที่สามารถโต้ตอบและสื่อสารได้ 15 - 9

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแบบตรวจร่างกายมาทดลองใช้กับผู้สูงอายุแขวงวังใหม่ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 1 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตรวจร่างกายและการสัมภาษณ์พร้อมกันเก็บข้อมูล 2 ชุดโดยไม่ปรึกษากันนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณค่าความสัมพันธ์แบบเพียร์สันได้ค่าความเที่ยง = 0.98

การพิจารณาความหมายและการให้คะแนนภาวะสุขภาพมีดังนี้

ระดับ 1 สุขภาพดี ไม่ต้องการการรักษาและการพยาบาล ให้ 3 คะแนน

ระดับ 2 สุขภาพที่ต้องการการพยาบาล ให้ 2 คะแนน

ระดับ 3 สุขภาพผู้สูงอายุที่ต้องการการรักษาพยาบาล ให้ 1 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแขวงวังใหม่จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมโดยผู้วิจัยและคณะทำการสำรวจในช่วงระหว่าง วันที่ 20 มีนาคม ถึง 15 เมษายน 2539

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยมีระยะเวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่ 7 กุมภาพันธ์ ถึง 10 มีนาคม 2540

3. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดโดยการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม และประเมินภาวะสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้แบบตรวจร่างกาย ใช้เวลาเฉลี่ยรายละ 40 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / PC+ ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย การเจ็บป่วย วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. ข้อมูลแรงสนับสนุนทางสังคม ความสามารถในการดูแลตนเอง และภาวะสุขภาพ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคม ความสามารถในการดูแลตนเอง และภาวะสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน
4. หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของ แรงสนับสนุนทางสังคม ความสามารถในการดูแลตนเองเพื่อพยากรณ์ภาวะสุขภาพ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคสหสัมพันธ์แบบขั้นตอน (Stepwise regression)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย